

# INUIT ATAQATIGIIT

## Inatsisartuni



UKA 2018/14  
12. november 2018  
Sofia Geisler

### **Nunanut allanut tunngasunut naalakkersuinikkut nassuiaat 2018**

(Ilinniartitaanermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Nunanut Allanullu Naalakkersuisoq)

Nunanut allanut tunngasut pillugit Naalakkersuisut 2018-imut nassuiaataannut qujanaq. Nassuiaat nunanut allanut attaveqarnitta sunik imaqarnerannik paasissutissanik ujarlerfissiatsialak aqutigalugu Inatsisartut tamarmiusut ilisimatinneqartarnerat pingaaruteqarpoq. Avatitsinummi attaveqarneq avatitsinniittullu nunatsinnut attaveqarnerat aalajangiisooqataalluinnarpoq inuiattut qanoq inissisimanitsinnut.

Inuit Ataqatigiit nunanut allanut politikkip avammut tunisaqarnermut niuernermullu politikkimut atassuteqarluinnarnera ilisimaaraarput, kissaatigaarpullu nunatta nunanut allanut politikkimik ingerlatsinerani niuernermut politikkimut erseqqinnerusumik atassuserneqarnissaa suliarineqalissasoq.

Nalunaarutip imartuup imai tamarluinnarmik pingaaruteqarput, ukuali immikkut eqqaarusuppagut:

### **ISSITTUMI IMARTAQ**

Siullermik pilluaqqujumavagut Aalisarnermut, Piniarnermut Nunalerinermullu Naalakkersuisoqarfik, kiisalu kungeqarfik Danmark sinnerlugu suleqataasut; nunatsinniit ICC, Nunanut Allanut Ministereqarfik kiisalu Savalimmiuni Naalakkersuisut sulilluarnermikkut qulakkeermassuk isumaqatigiissut - Issittup imartaata qiterpasissuani aqunneqanngitsumik aalisarnermik pinngitsoortitsisussa, aalisartoqalernissaanik aalajangernissap tungaanut ilisimatuussutsikkut misissuinerit ingerlanneqaqqaartussaallutik.

Imartamut sineriallit nunat tallimat peqataaffigisaannik akuerisaannillu isumaqatigiissuteqarnerup aamma takutippaa nunatsinni Naalagaaffeqatigiinnermullu sinniisut akornanni qaffasinnerpaamik pitsaassusilimmik suleqatigiinnerisigut naammassisaqarsinnaaneq.

## **BREXIT**

Tuluit Nunaata EU qimassallugu aalajangernini upernaamut piviusunngortittussanngorpaa.

Saarullinnik nioqqutissianik pisiortortut annersaannut ilaanermi saniatigut Tuluit Nunaat tassaavoq raajanik uutanik qalipaajakkanillu aamma Nunatsinni nioqqutissiatsinnik pisiortortut annerpaat ilaat. Royal Greenlandip nioqqutissiai raajat uutat qalipaajakkat 35-40 procentii Tuluit Nunaannut tunineqartarput, ataatsimullu isigalugu raajalerisut 130-it missaanniittut ilaat sulisut 50-it Tuluit Nunaannut tunisassiornermi peqataasarlutik.

Aalisarneq pillugu EU-mik isumaqatigiissuteqarnerup malitsigisaanik nioqqutissiat nunatsinneersut EU-mut eqqunneqarneranni akitsuuserneqannginnissaat aamma Tuluit Nunaannut nioqqutissiatsinnik eqqussinermi atuuppoq.

Tuluit Nunaata EU-mut upernaamut ilasortaajunnaarnerata kinguneranik – allatut isumaqatigiissuteqartoqanngippat – Tuluit Nunaannut eqqunneqartut nunatsinni nioqqutissiat akitsuuserneqartalernissaat inuussutissalerisunillu nakkutigineqalernissaat periaannaavoq.

Maannamut periarfissaasoq attatiinnarneqarsinnaanngippat ukiumut kaaviiartitat 600 mio. kronit missaannik amerlatigisut annasaqartaasinnaanerat tagginneqareerpoq, taakkulu nunani allani tunisinermi nassaarineqartariaqarput. Taamaattumik Tuluit Nunaannik niueqateqarnerput pingaaruteqarluinnarpoq eriagilluinnaqqissaartariaqarlunilu. Isumaqatigiissutsip nunatsinnut ilaqaataasa allanngoratik taamaaginnarnissaannut sulineq pingaarnerpaanut ilasariaqartoq isumaqaratta pissusissamisoorpoq. Sapanginnissaanummi akissaqanngilagut.

## **EU**

Nassuiaatip aammaarluni ersersippaa nioqqutissiatsinnik akitsuusersugaanngitsumik EU-mut eqqussisinaanermut isumaqatigiissutit qanoq pingaaruteqartiginerat. Canadap EU-llu akornanni isumaqatigiissut naapertorlugu Canadami aalisakkanik nioqqutissiat EU-mut eqqunneqarnerminni akitsuuserneqarnerat piffissap ingerlanerani appariartuaartinneqartussaavoq taamaasilluni Nunatta nioqqutissanik EU-mut eqqussinerani isumaqatigiissut naleerukkiartulersinnaalluni nunattalu EU-mi unammillersinnaanera pitsaannginneruleriaannaalluni.

Inuit Ataqaqatigiinniit neriutigisatta annerpaat ilagaat EU-mut eqqussuinitinni periarfissatta pitsaanerpaaffimminniittuarnissaat, avammummi niuerutitta nalingat tassaapput inuiaqatigiit atugarissaarnissaannut tunngavileeqataasut.

Nunatta EU-llu aalisarneq pillugu isumaqatigiissutaa 2020-mi atorunnaartussaammat piffissarlu taanna aajunaralaajummat isumaqatigiissutip nutarterneqarnissaanut

atatillugu sulineq imaannaasussaagunanngitsoq eqqoriarsinnaavarput pingaartumik EU-mut ilaasortat ikilinerisigut aningaasat pigineqartut ikilinissaat naatsorsuutigilereersinnaagipput ilisimagatsigu.

## **PITUFFIK / Thule Air Base**

Akuersaarparput (**anerkender**) oqaatigineqartoq tassalu Pituffimmut tunngatillugu kiffartuussinissamik isumaqatigiissutip sapinngisamik Nunatsinniit akuuffigineqarnerata annertuseqqinnissaanut suliniutit ingerlanneqartuarnat.

Soorunami uggornarpoq kiffartuussinissamik isumaqatigiissut 2014-imi Greenland Contractorsimit tigummineqarunnaarmat – Nunattali sapinngisamik annerpaamik Pituffimmi suliassanik naammassinninnissamut akuuleqqissinnaanera unigani sulissutigineqartoq paasivarput, soorunami neriuutigalugu suliniuteqarneq angusaqarfiulluassasoq.

Inuit Ataqaatigiinniit arlaleriarluta oqaatigisarparput illersornissamut isumaqatigiissut kingornalu tassunga ilassutitut isumaqatigiissutaasut nalilersoqqinneqarnerisa Inatsisartunut saqqummiunneqarnissaat, tamannalu pisinnaanngippat Nunanut Allanut Sillimaniarnermullu Ataatsimiititaliamut saqqummiunneqarnissaat. Nalilersueqqinnermi ilanngunneqartariaqartutut isigisagut tassaapput politikikkut aningaasaqarnikkullu Nunatsinnut attuumassuteqartut, aammalu Naalagaaffeqaatigiinnerup iluani isumaqatigiissutaasoq eqqarsaatigalugu Namminersorluni Oqartussaannermi pisinnaatitsissutit akisussaaaffiilu ersarissarnissaat.

Manna aqutigalugu oqaatigeqqissavarput suli angorusukkatsigu Pituffimmi kiffartuussinissamut isumaqatigiissutip annaanerani illersornissamut isumaqatigiissutip nutarterneqarnissaa isumaqatiginninniutigineqaqqinnissaalu. Periarfissaq manna iluatsillugu apeqqutigerusupparput massakut mittarfinnut suliament atillugu amerikamiut nalunaarutaannut akissuteqaatitut naalakkersuisut illersornissamut isumaqatigiissutit isumaqatiginninniutigineqaqqinnissaanik piumasaqarsimanersut.

## **SINNIISOQARFIIT**

Nunatta nunani allani Nunatsinnullu pingaaruteqarluartuni sinniisoqarfeqarnerata annertusarneqarnera nuannaarutigaarput. Kingulliulluni pilersinneqartoq Islandimi sinniisoqarfik pilersinneqarnissaanut tunuliaqutseeqataasimavugut, sinniisoqarfilla – maannamullu pilersinneqareersut sinniisoqarfiit allat – ingerlalluarnissaannik kissaappagut.

Taamaasilluni maleqqissaarneqarpoq nunanut allanut tunngasuni ingerlatsinermut iloriusissat 2011-meersut, aamma nunat sanilerisagut eqqarsaatigalugit. Tamatuma takutippaa sinniisoqarnikkut nukiittumik inissimaleriartortugut, aammalu Nunatta nunanut allanut tunngatillugu apeqqutini nunatta namminerisaminik oqartussaassuseqaleriartornissaanik siunertaqarnerput angussallugu sulisorisatigut piginnaasatigullu periarfissagissaartugut.

Maluginiarparput Naalackersuisoqatigiinnit eqqarsaatigineqarmat Kangiani sinniisoqarfimmik pilersitsinissaq Kina-miissasoq. Inuit Ataqaatigiit tapersorsorparput nunani kangianiittuni (Asiami) sinniisoqarfittaarnissaq, kaammattuutigerusupparpulli eqqarsaatigilluarneqassasoq nunami sorlermi tamanna pissanersoq.

## **NAALAGAAFFIIT PEQATIGIIT NUNARSUAQ TAMAKKERLUGU INERIARTORTITSINISSAMUT ANGUNIAGAAT 17-IT**

Nuannaarutigaarput Naalagaaffiit Peqatigiit nunarsuaq tamakkerlugu ineriartortitsinissamut angungiagaasa 17-it, inuit ataasiakkaat inuunerannut, avatangiisaannut, inooriaasiannut, meeqqanut, avatangiisaannut, pinngortitamut ilaalu ilanngullugit sunniuteqartussanut, nunarpassuarnilu naalackersuinikkut aqutsinermut amerlasuutigut ilaatinneqalereersunut, piviusunngortitsiniaanermi sulineq aallartereersimammat.

Akiswaassuseqartumik nungusaataanngitsumillu pisuussutinik atuneq pineqarpoq. Tamannalu aamma qitiuvoq Nordisk Ministerrådip Nordisk Rådmut qanittumi tunniussaani nalunaarusiami nungusaataanngitsumik aallaaveqartumik imalimmi.

Nunanut allanut tunngasunut naalackersuinikkut nassuiaat 2018-imut qujavugut attuumassuteqartullu sulilluarnissaannik kissaallutigit.